

Poliisihallitus
Arto Hankilanoja

VM008:00/2017

Keskusrikospoliisin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleisiä huomioita

Keskusrikospoliisi pitää keskitetyn pankki- ja maksutilirekisterin perustamista keskeisenä työkaluna tutkinnan tai rahanpesun selvittelyn kohteena olevan tahon kokonaisvarallisuuden selvittämisessä ja mahdollisen rikoshyödyn jäljittämässä. Rekisterin tulisi sisältää riittävät ja ennen kaikkea ajantasaiset tiedot kaikista pankkitileistä, ja tietojen tulisi olla teknisen käyttöyhteyden avulla ja tietojoukkona Keskusrikospoliisin ja erityisesti rahanpesun selvittelykeskuksen käytettävissä.

Pankkitilirekisterin ensisijaisena tavoitteena on Keskusrikospoliisin näkökulmasta kaikkien niiden finanssialan toimijoiden tunnistaminen, joille on tarpeellista tehdä tiedonhakuja järjestelmän kautta kysely varsinaiseen tietosisältöön, erityisesti tilitapahtumiin. Toissijaisena tavoitteena on, että myös tilinomistaja- ja käyttöoikeustiedot saataisiin keskitetystä rekisteristä. Tämä olisi omiaan tehostamaan esitutkintaviranomaisten toimintaa.

Tietosuoja paranee sekä viranomaistoiminnan että tiedustelun kohteen kannalta, kun varsinaiset tietopyynnot tehdään vain niille tahoille, joilla on asian selvittämisen kannalta tarvittavaa tietoa. Siksi olisi olennaista, että kaikki finanssialan toimijat toimittaisivat tiedot pankki- ja maksutilirekisteriin riippumatta siitä, velvoitetaanko heitä rakentamaan tiedonhakuja järjestelmä varsinaisten tilitapahtuma- ja muiden yksityiskohtaisten tietojen toimittamiseksi vai ei.

Jatkovalmistelussa tulisi käsitellä pankkitilirekisteriin liittymisen perusteita. Liittymisen tulisi olla pakollista kaikille niille toimijoille, jotka täyttävät laissa määriteltävät kriteerit. Kriteerien tulisi olla niin selkeitä, etteivät ne aiheuta tulkintaongelmia. Rekisterin osalta liittymiskynnyksen tulisi olla merkittävästi alhaisempi kuin tiedonhakuja järjestelmään, jonka liittymispakkokriteereinä voitaisiin käyttää esimerkiksi toimijan liikevaihtoa, asiakasmäärää ja nettovarallisuutta.

Tiedonhakuja järjestelmä säästää merkittävästi viranomaisten resursseja ja se tulisikin säätää pakolliseksi muille kuin pienille toimijoille. Järjestelmän kautta toimitettavien tietojen minimivaatimuksia olisi syytä täsmentää.

Esityksessä puhutaan pankki- ja maksutilirekisteristä ja tiedonhakuja järjestelmästä yhtenä kokonaisuutena (valvontajärjestelmä). Henkilörekisterisääntelyn näkökulmasta olisi tärkeää yksiselitteisesti kuvata miltä osin kysymys on viranomaisen tai pankin ylläpitämistä henkilörekistereistä ja miltä

osin kysymys on niiden tiedonvaihtoon ja välittämiseen liittyvistä toiminnallisuuksista.

Valvontajärjestelmän osalta on syytä huomioida, että henkilöllä on lähtökohtaisesti oikeus saada tietää mitä tietoja hänestä on eri rekistereissä ja mihin tarkoitukseen ja kenelle niitä on luovutettu. Lakiin tulisi ottaa rikosten estämisen ja paljastamisen sekä esitutkinnan turvaamiseksi nimenomaiset tiedustelun salaamisperusteet niille viranomaisille, joille se on tarpeen, silloin kun tiedustelun kohteena oleva henkilö ei vielä tiedä alkamassa olevasta tai käynnistetyistä häneen kohdistuvasta tutkinnasta. Tiedustelun kohteelle ei saa keskeneräisen tiedusteluhankkeen tai esitutkinnan aikana mennä tietoa siitä, että poliisi tai rahanpesun selvittelykeskus on tiedustellut hänen tilitietojaan. Tiedustelu voi juontua myös toisen maan toimittamasta niin ikään salassa pidettävästä tiedustelusta, joka pannaan täytäntöön Suomessa.

Keskusrikospoliisi oudoksuu esitystä tullista pankki- ja maksutilin rekisterinpitäjäksi, pitää esitystä tältä osin huonosti perusteltuna ja katsoo, että se on palautettava valmisteluun.

Virtuaalivaluuttoihin liittyvien toimijoiden osalta keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että ne tulevat rahanpesulain velvoitteiden piiriin ja ilmoitusvelvolliseksi mahdollisimman laajasti.

Perustelut

3.2.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Esityksessä on aivan oikein nähty pankkitilirekisterin etuna se, että tiedot olisi koottu yhteen järjestelmään. Esityksessä on nostettu esiin myös haasteita, joita Keskusrikospoliisi ei kuitenkaan pidä merkittävinä. Tietomassan määrä ei ole erityisen suuri (esimerkiksi tilitapahtumien määrään verrattuna.) Tietoturvallisuus on erittäin tärkeä asia, mutta ei kuitenkaan kriittinen, koska rekisteri ei Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan sisältäisi tietoa asiakkaiden taloudellisesta tilanteesta (saldot, tilitapahtumat, luoton määrä jne.), vaan ainoastaan asiakkuuksien olemassaolosta sekä tilinomistuksista ja käyttöoikeuksista, jotka ovat vähemmän arkaluontoisia kuin taloudellista tilaa kuvaavat tiedot. Myöskään tietojen ajantasaisuuden varmistaminen ei olisi erityisen haasteellista, koska asiakkuus- ja tilinomistustiedot ovat luonteeltaan sellaisia, jotka muuttuvat varsin harvoin, kun taas esimerkiksi saldotieto - jota keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan ei tulisi tuoda rekisteriin - voi muuttua useita kertoja päivässä.

Toisena toteuttamisvaihtoehtona on esitetty tiedonhakujärjestelmän ja pankkitilirekisterin yhdistelmää. Esityksen mukaan hakujärjestelmä ja pankkitilirekisteri olisivat finanssialan toimijan kannalta vaihtoehtoisia ja tämän vuoksi esimerkiksi rekisterin riskit alemmat pienemmän tietomassan vuoksi. Keskusrikospoliisi ei näe rekisteriä ja hakujärjestelmää vaihtoehtoisina, vaan toisiaan täydentävinä.

Tiedonhakujärjestelmä täydentää pankkitilirekisteriä mahdollistamalla sähköiset erityisesti tilitapahtumia koskevat sisältökyselyt. Vaikka tällä hetkellä eri viranomaisilla onkin erilliset järjestelmät, ovat niiden ratkaisut yhteneväiset, sillä niissä käytetään pankkien ja viranomaisten yhteistyönä kansainvälisesti standardoimia ISO20022 sanomamalleja ja yhdessä sovit-

tuja rajapintoja, joihin myös muut viranomaiset ja pankit voivat liittyä. Jokainen viranomainen joutuu joka tapauksessa rakentamaan tiedonhakujärjestelmästä - olipa se oma tai yhteinen - yhteydet omiin toiminnanohjausjärjestelmiinsä, joten toisistaan erillisten tiedonhakujärjestelmien resurssivaihtus keskitettyyn verrattuna ei ole merkittävä.

Esityksessä tullin tehtäväksi tulisi pankkitilirekisterin ylläpitäminen ja kehittäminen sekä muut rekisterinpitäjän velvollisuudet. Keskusrikospoliisin mielestä tätä ei voida pitää onnistuneena ratkaisuna.

Esityksen perustelut tullin valinnalle ovat varsin ohuita. Tulli ei ole direktiivin ja lakiehdotuksen mukaisten tietojen käyttötarkoitusten (rahanpesun torjunta, rikoshyödyn jäljittäminen, pankkitilikyselyt) osalta mitenkään keskeisessä viranomaisroolissa, eikä sillä ole luontevaa muutakaan yhteistyötä tai verkostoa finanssialan toimijoiden suuntaan. Tullilla ei myöskään ole asiantuntemusta pankkitietojen tiedonhakujärjestelmästä ja sen ISO20022 sanomamalleista ja perusteista, koska se jättäytyi pois verohallinnon, poliisin ja pankkien yhteisestä tiedonhakujärjestelmän kehitysprojektista. Näiden tuntemus olisi tarpeen myös pankkitilirekisteriä perustettaessa sekä sitä ja tiedonhakujärjestelmiä yhteen sovitettaessa. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksella on myös huonoja kokemuksia tietojärjestelmiin liittyvästä yhteistyöstä tullin kanssa; jo vuosia vireillä ollut tullin vastaanottamien käteisrahailmoitusten sähköinen toimittaminen rahanpesurekisteriin ei ole edennyt lainkaan. Lisäksi poliisilla on ollut laajemminkin ongelmia tietojärjestelmäyhteistyössä tullin kanssa.

Keskusrikospoliisi oudoksuu niin ikään sitä, että vaikka lakiesityksen lausuntokierroksen määräaika ei ole päättynyt, on tullin jo julkaissut <http://valtiolle.fi> sivustolla rekisterin rakentamiseen liittyviä ilmoituksia avoimena olevista viroista/tehtävistä, joissa mainitaan, että rekisterin toteutus on annettu tullin tehtäväksi.

Yllä mainittujen seikkojen valossa tullin valinta rekisterinpitäjäksi aiheuttaa tarpeettomia riskejä pankkitilirekisterin käytettävyydelle rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan päävastuuviranomaisten eli poliisin ja rahanpesun selvittelykeskuksen kannalta. Valtakunnallisen eri viranomaisia palvelevan pankki- ja maksutilirekisterin rakentamista, ylläpitämistä, tiedonluovutuksista vastaamista ja järjestelmän edelleen kehittämistä toiminnallisista tarpeista lähtien **ei siten ole luontevaa säätää tullin vastuulle ja asia tulee tältä osin palauttaa valmisteluun.**

Rekisterinpitäjän valinnassa tulisi ottaa huomioon mm. toiminnallisten prosessien ja vaatimusten tuntemus, kokemus vastaavien järjestelmien rakentamisesta ja kehittämisestä, kokemus tiedonvaihtorajapintojen toteuttamisesta muiden viranomaisten tietojärjestelmiä varten sekä tiedonluovutuksiin vastaamisen edellytykset.

Keskusrikospoliisin näkökulmasta verohallinto olisi toimialansa ja kokemuksensa vuoksi luontevin valinta rekisterinpitäjäksi. Sillä on tietohallinto, jolla on paljon kapasiteettia ja kokemusta yhteyksistä finanssialan toimijoihin (vertailutiedot, maksuliikenne) ja se on ollut uranuurtaja toteuttaessaan maailman ensimmäisen ISO20022 tiedonhakujärjestelmän. Sen pankkitietojen kyselymäärät ovat viranomaisista toiseksi suurimmat ja se on toteuttanut nopeassa aikataulussa kaksi eri rajapintaa verotietojen ja velvoitteidenhoitoselvitysten sähköistä hakemista ja rahanpesurekisteriin siirtämistä varten sekä useita muita viranomaisrajapintoja.

Tiedustelumääriä ajatellen suurin kyselijä eli ulosottoviranomainen voisi myös tulla luontevasti kyseeseen. Mahdollista olisi niin ikään antaa vastuu rekisteristä rikostorjunnan yleisviranomaiselle eli poliisille, jolla on myös kokemusta oman ISO20022 tiedonhakujärjestelmän rakentamisesta.

Rekisterinpitäjästä riippumatta kehitysprojektiin on joka tapauksessa otettava mukaan laajasti jäseniä niistä viranomaisista, jotka tulevat pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää käyttämään, jotta kaikkien viranomaisten tarpeisiin tullaan varmasti vastaamaan.

3.3. Keskeiset ehdotukset

Keskusrikospoliisi kannattaa esityksen ehdotusta pankkitilirekisterin ja tiedonhakujärjestelmän yhdistelmästä. Ehdotettua toteutustapaa, jossa isommat toimijat toteuttaisivat vain tiedonhakujärjestelmän ja vain pienemmät toimijat liittyisivät pankkitilirekisteriin, keskusrikospoliisi ei kuitenkaan pidä hyvänä ratkaisuna.

Lakiehdotuksessa on painotettu tiedonhakujärjestelmää, mutta kattava pankkitilirekisteri on sekä toiminnallisesti että direktiivin näkökulmasta ensisijainen vaatimus.

Keskitetyn **pankki- ja maksutilirekisterin tulisi olla pakollinen kaikille toimijoille**, sekä suurille että pienille, riippumatta siitä toteuttavatko ne myös tiedonhakujärjestelmän varsinaisten tilitapahtumatietojen saamiseksi. Vain näin viranomainen voi kattavasti ja yhdestä pisteestä selvittää mihin tiedustelut tulisi kohdentaa, tehtiinpä ne sitten manuaalisesti tai tiedonhakujärjestelmän kautta. Lisäksi direktiivi edellyttää, että tiedot ovat suoraan rahanpesun selvittelykeskuksen saatavilla välittömästi ja suodattamattomina. Ainakaan nykyisten jo toteutettujen tiedonhakujärjestelmien kautta tiedot eivät ole välittömästi saatavissa, vaan vasta kyselyä seuraavana arki-aamuna. Mikäli rekisteriä ei säädetä pakolliseksi kaikille toimijoille - toisin kuin keskusrikospoliisi esittää - tulee tiedonhakujärjestelmää koskevan pykäläehdotuksen nykyinen ilmaus "viipymättä" korvata sanalla "välittömästi".

Lakiteknisesti voisi olla tarkoituksenmukaista määritellä ensin pankkitilirekisterin tietosisältö. Keskusrikospoliisi esittääkin, että rekisteriä ja tiedonhakujärjestelmää koskevien pykälien järjestys vaihdettaisiin.

Tiedonhakujärjestelmän toteuttamisen pankkitilirekisteriin liittymisen lisäksi tulisi olla **pakollista muille kuin pienille toimijoille**. Kriteereinä voitaisiin käyttää esimerkiksi toimijan asiakasmäärää, liikevaihtoa ja nettovälikäyttöä. Tiedonhakujärjestelmän tietosisällön minimivaatimukset tulisi myös määritellä lakitasolla.

Salassapitosäännösten osalta olisi syytä huomioida, että lakiehdotuksessa esitetyn julkisuuslain säännösten lisäksi kyseeseen voi tulla myös lukuisia muita salassapitoperusteita. Keskusrikospoliisi ei näe rikostorjunnallista estettä sille, että itse rekisterin tiedot sinänsä ovat rekisteröidyn tarkastusoikeuden piirissä, koska lähtökohtaisesti henkilö itse tietää jo pankkitilinsä ja käyttöoikeutensa. Tiedot viranomaisen rekisteriin tekemistä hauista on kuitenkin pidettävä salassa, sillä ne voisivat paljastaa ja siten vaarantaa meneillään olevan viranomaistoimenpiteen. Lisäksi henkilötietosäätelyn ja pankkisalaisuuden kannalta varallisuustietojen (saldotiedot, lainat, vakuutena oleva omaisuus jne.) sisällyttäminen pankkitilirekisteriin olisi pohdittava erikseen, sillä ne ovat henkilön taloudellista asemaa kuvaavina huomattavasti.

tavasti arkaluonteisempia tietoja kuin pelkät tilinomistuksia ja käyttöoikeuksia kuvaavat tiedot.

Oikeushenkilöiden tilinomistustietojen - jotka sinällään eivät edes kuvaa oikeushenkilön taloudellista tilannetta - **julkisuus** olisi sen sijaan tarpeellista sekä rikosten ennalta estämisen että toimialan asiakaspalvelun kannalta. Esimerkiksi Slovenian pankkitilirekisterissä yritysten tilinomistustiedot ovat julkisia ja kenen tahansa katsottavissa ja tästä on siellä hyviä kokemuksia. Tarkemmat perustelut tälle on esitetty alla kyseisen pykälän yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset yrityksiin

Luotto- ja maksulaitokset

Luonnoksessa on todettu, että selvästi suurin osa tilitiedusteluista lähetetään suurille luottolaitoksille. Tämä tieto on virheellinen. Viranomaisen ei voi etukäteen tietää missä pankissa asiakkuus on ja siksi kyselyt lähetetään lähes poikkeuksetta kaikille pankeille. Tämä on nimenomaan se, mikä aiheuttaa paljon turhaa työtä ja kustannuksia pienille toimijoille. Heillä asiakkaita on vähän, joten tietojakin on vähän, mutta silti kyselyitä tulee paljon, koska viranomaisen on varmuuden vuoksi kysyttävä niiltä kaikilta, jotta kaikki tilit löytyvät. Pieni koko ei suojaa suurelta kyselymäärältä asiakkuuden osalta (vrt. kyselyt pankkitilirekisteriin) vaan ainoastaan varsinaisten tilitapahtumakyselyiden osalta (vrt. haku tiedonhakujärjestelmän kautta).

Direktiivi edellyttää pankkitilirekisteriä [tai tiedonhakujärjestelmää] nimenomaan **tilinomistustietoja** varten. Tiedonhakujärjestelmä varsinaisen tietosisällön (tilitapahtumat) toimittamista varten on kansallinen lisävaatimus.

Luonnoksessa on esitetty arvioita tiedonhakujärjestelmän kustannuksista, mutta pankkitilirekisteriin liittymisen kustannuksia ei sen sijaan ole arvioitu.

Ehdotetun pankkitilirekisterin tietosisältö on varsin suppea ja keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan sen tulisi olla jopa ehdotettua suppeampi (esim. ei saldotietoja). Näiden tietojen toimittaminen pankkitilirekisteriin ei aiheuttane kohtuuttomia kustannuksia toimialalle.

Tiedonhakujärjestelmän rakentamisesta aiheutuvat kustannukset ovat huomattavasti suuremmat, koska sen tietosisältö on merkittävästi laajempi. Nykyisen ISO20022 standardin mukaisen tiedonhakujärjestelmän tilinomistaja- ja käyttäjätietojen hakuprosessi on useampivaiheinen ja varsin monimutkainen. Jos viranomaiset saisivat kaikki tilinomistaja- ja käyttöoikeustiedot suoraan pankkitilirekisteristä, voitaisiin tästä toiminnosta luopua sekä nykyisissä että tulevaisissa tiedonhakujärjestelmissä, mikä alentaisi niiden kustannuksia. Lisäksi tiedonhakujärjestelmistä aiheutuvia kustannuksia arvioitaessa on otettava huomioon, että viranomaiskyselyihin vastaamisen automatisointi alentaa tältä osin suurien pankkien henkilöstökuluja jopa enemmän kuin mitä hakujärjestelmän toteuttaminen maksaa. Tämän vuoksi kaksi suurta pankkia - joilla on paljon asiakkaita ja jotka siksi joutuvat vastaamaan suureen määrään tilitapahtumakyselyitä - on jo vapaaehtoisesti toteuttanut tiedonhakujärjestelmän.

Esityksen tarkoituksena on oletettavasti ollut, että pienempien toimijoiden kilpailuasetelmaa helpotettaisiin velvoittamalla ne pienemmät kulut aiheuttamaan rekisteriin, kun taas suuret toimijat velvoitettaisiin suurempien kustannusten tiedonhakujärjestelmään, mutta ei rekisteriin kaksinkertaisten kustannusten välttämiseksi. Käytännön lopputuloksena olisi kuitenkin, että pienille toimijoille tulisi kustannuksia rekisteriin liittymisestä ja suuret toimijat saisivat säästöjä suurten kyselymääriensä automatisoinnista. Tässä valossa suurten toimijoiden vapauttaminen tietojen toimittamisesta rekisteriin kustannussyistä ei ole perusteltua.

4.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Vaikutukset julkiseen talouteen olisi syytä esittää erikseen pankkitilirekisterin ja tiedonhakujärjestelmiin liittyvien vaatimusten osalta. Nyt kokonaiskustannuksiksi on esitetty 5-7 miljoonaa euroa, josta itse rekisterin perustamisen arvioidaan maksavan 3,94 miljoonaa euroa. Ehdotuksessa on toisaalla myös mainittu, että valtiolle aiheutuisi kymmenien miljoonien eurojen kustannukset, mikä ei ole yhteneväinen yllä olevan arvion kanssa.

Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan pankki- ja maksutilirekisteri on tietojen yksinkertaisen rakenteen ja tietokenttien vähäisen määrän vuoksi teknisesti merkittävästi yksinkertaisempi kuin tiedonhakujärjestelmät, joten suurin osa kustannuksista ei tulisi rekisteristä vaan tiedonhakujärjestelmistä ja niiden yhteensovittamisesta viranomaisten toiminnanohjausjärjestelmien kanssa. Tältä osin kustannuksia olisi syytä arvioida uudelleen erityisesti eri viranomaisten näkökulmasta.

Keskusrikospoliisille aiheutuu pankkitilirekisterin ja poliisin ISO20022 tiedonhakujärjestelmän yhteensovittamisesta arviolta 150.000 euron kustannukset ja rahanpesurekisterin ja pankkitilirekisterin sekä tiedonhakujärjestelmän tietojen yhteensovittamisesta muutamien kymmenien tuhansien eurojen kustannukset.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Luonnos sisältää arvioita siitä, kuinka paljon tiedusteluja valvontajärjestelmän kautta tehtäisiin. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen tavoitteena on järjestää pankkitilirekisteriin tehtävät kyselyt teknisen käytöyhteyden välityksellä siten, että rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa välttämättömät¹ tilinomistus- ja käyttöoikeustiedot haetaan pankkitilirekisteristä rahapesurekisteriin automaattisesti. Näiden kyselyiden määrä olisi aluksi noin 50.000 - 100.000 kyselyä vuodessa ja määrä kasvaa yhdessä kasvavien ilmoitusmäärien kanssa. Varsinaisia tietosisältöpyyntöjä (tilitapahtumat) ja muita tiedusteluja, jotka tehtäisiin yksittäin tiedonhakujärjestelmän kautta, olisi vuositason arviolta alle tuhat. Poliisin osalta rikostutkintaan liittyviä tietosisältöpyyntöjä tehdään vuosittain kokonaisuudessaan kymmeniä tuhansia, mutta Keskusrikospoliisin osalta tästä ei ole erikseen tarkempaa arviota.

¹ Tämä ei tarkoita kaikkia pankkitilirekisterin tietoja vaan ainoastaan niitä tilejä, henkilöitä ja yrityksiä koskevia tietoja, jotka nousevat rahanpesun selvittelyssä muuten esiin esimerkiksi epäilyttävästä liiketoimesta tehdyssä ilmoituksessa.

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on vastaanottaa ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista sekä analyysin keinoin tunnistaa niihin liittyvien varojen mahdollinen rikollinen alkuperä. Jos ilmoituksiin liittyvien pankkitilien omistaja- ja käyttäjätiedot saadaan haettua pankkitilirekisteristä automaattisesti, voidaan myös vertailu näiden henkilöiden rikosilmoitus- ynnä muihin relevantteihin tietoihin automatisoida, mikä tuottaa merkittävää työajan säästöä ja toiminnan tehostumista. Lisäksi näiden vertailutietojen valossa voidaan paremmin arvioida mitä tilejä, henkilöitä ja yrityksiä koskevia varsinaisia tietosisältöpyyntöjä on tarpeen tehdä ja mitä ei.

Keskusrikospoliisille syntyy merkittävä kustannus- ja työajansäästö myös tiedonhakujärjestelmällä saatavien sähköisten tilitapahtumavastausten kautta. Nykyisin saatavien manuaalivastausten käsittely on erittäin hankalaa ja usein käytännössä kokonaan mahdotonta, koska työ on tehtävä käsin ilman automatisoituja sähköisiä työkaluja, eikä sellaiseen ole resursseja.

Tiedonhakujärjestelmän tuottamien vastausten laatu on ensiarvoisen tärkeää; vastausten tulee olla kaikkien pankkien osalta yhteneväisessä rakenteellisessa muodossa, jotta tietoja voidaan systemaattisesti hyödyntää analyysitoiminnassa ja rikostutkinnassa. Tämän vuoksi joko laissa tai muussa sen perusteella annettavassa määräyksessä on yksiselitteisesti määriteltävä mitä tietoja ja missä muodossa tiedonhakujärjestelmän kautta on toimittava.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

1 § Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Valvontajärjestelmässä puhutaan pankkitilirekisteristä ja tiedonhakujärjestelmästä yhtenä kokonaisuutena. Henkilörekisterisääntelyn näkökulmasta on tärkeää yksiselitteisesti kuvata miltä osin kysymys on henkilörekisteristä ja miltä osin vain tiedonvaihtoon ja välittämiseen liittyvistä toiminnallisuuksista.

Direktiivin vaatimukset ja pankkitiedusteluprosessin kulku huomioiden lakiteknisesti olisi selkeämpää säätää ja määritellä ensin pankkitilirekisterin sisältö ja sen jälkeen tiedonhakujärjestelmälle asetettavat lainsäädännön vaatimukset. Lain tavoitteissa voitaisiin mainita sekä keskitetyn pankkitilirekisterin että varsinaisen tiedonhakujärjestelmän tavoitteet erikseen.

Ehdotus 1 §

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Tässä laissa säädetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien rekisteristä ja tiedonhakujärjestelmästä ja -rekisteristä.

Tämän lain tarkoituksena on tehostaa viranomaisten tiedustelujen oikeaa kohdentumista selvitetessä henkilön tai yrityksen käytössä ja hallinnassa olevia pankki- ja maksutilejä sekä edistää viranomaisten sähköistä tiedonsaantia niistä pankki- ja maksutileistä.

2 § Määritelmät

1) pankki- ja maksutilien rekisteri; määritelmässä olisi hyvä yksiselitteisesti todeta mitä toimijoita sääntely ja velvollisuus toimittaa tietoja koskevat esimerkiksi viittaamalla kunkin toimijan osalta erityissääntelyyn tai rahanpesulain 1 luvun 2 § asianomaisiin kohtiin. Luottolaitokset on jätetty ehdotuksen määritelmästä pois, mutta myös ne tulisi sisällyttää siihen.

2) pankki- ja maksutilien tiedonhakupjärjestelmä; Lakiehdotuksessa viitataan vain luottolaitoslaissa tarkoitettuihin luottolaitoksiin, mutta ei maksulaitoslain mukaisiin maksutileihin, vaikka tiedonhakupjärjestelmän lienee tarkoitus kattaa nämä molemmat. Virtuaalivaluutan tarjoajia ei tulisi jättää järjestelmän ulkopuolelle, sillä viime aikaiset selvitykset osoittavat niiden kautta tapahtuvan rahanpesun riskin kasvavan jatkuvasti. Pankkitilirekisteri kattaisi ehdotuksen mukaan myös virtuaalivaluutan tarjoajien asiakkaiden pankki- ja maksutilit, mutta tiedonhakupjärjestelmään niitä ei velvoitettaisi, vaikka se olisi suurimpien toimijoiden osalta varsin perusteltua.

Lakiehdotuksessa ei ole virtuaalivaluuttatilien määritelmää. Pankki- ja maksutilit on määritelty kohdissa 8) ja 9) viittaamalla luottolaitoslakiin sekä maksulaitoslakiin. Ehdotuksessa pankkitilirekisterin tietosisältö on määritelty pankki- ja maksutilin käsitteen kautta. Lähestymistavan muuttaminen asiakas- ja asiakkuuslähtöiseksi selventäisi tietosisällön määrittelyä erityisesti virtuaalivaluuttojen ja lompakkopalveluiden tarjoajien osalta.

Ehdotus 2 § 1 momentti 1) kohta

1) pankki- ja maksutilien rekisterillä rekisteriä, johon kerätään maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen sekä virtuaalivaluutan tarjoajien asiakkaiden ja niiden pankki- ja maksutilien tiedot;

3 § Oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

Lakiehdotuksen 1 momentin mukaan viranomaisilla on oikeus saada tietoa valvontajärjestelmästä. Henkilörekisterisääntelyn näkökulmasta voisi olla perusteltua yksilöidä ja säätää nimenomaisesti pääsystä pankkitilirekisterin tietoihin. Tiedonhakupjärjestelmän ensisijainen tarkoitus on luoda mekanismi viestien välittämiseen viranomaisen ja pankin välillä, mutta se itsessään ei sisältäne tietoja, vaan tiedot sisältyvät pankkien omiin rekistereihin. Mikäli kysymyksessä kuitenkin on erillinen henkilörekisteri, tämä olisi selkeytettävä lainsäädäntöön.

Lakiehdotuksen 3 § 1 momentin 4-kohdan mukaan oikeus saada tietoja olisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä laissa tarkoitettuun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen. Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan rahanpesulain mukaisilla valvojilla ja asianajajayhdistyksellä ei ole varsinaista rikosten estämis- ja paljastamistehtävää ja tässä merkityksessä tiedonsaantioikeus vaikuttaa tarpeettomalta. Rahanpesulain velvoitteiden noudattamisen kannalta pankkitilirekisteritietojen merkitys niille tulisi arvioida erikseen.

Lakiehdotuksen 3 § 1 momentin 5-kohdan mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella olisi oikeus saada tietoja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä tutkintaan saattamiseen. Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen käsityksen mukaan tiedonsaantioikeuden rajaaminen vain 1 momentin 1 kohdassa mainittuun rajoittaa selvittelykeskuksen tiedonsaantioikeutta nykyisestä ja on ristiriidassa rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 4 §:n kanssa. Rahanpesun selvittelykeskuksen tiedonsaantioikeuden tulee kattaa kaikki sen lakisääteiset operatiiviset tehtävät. Lakiehdotuksen 4 §:ssä myös todetaan, että tiedonhakujärjestelmän kautta luovutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle tiedot sen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi.

Ehdotus 3 § 1 mom

5) rahanpesun selvittelykeskuksella rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 1 - 4 sekä 7 - kohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi tarkoitettuun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä tutkintaan saattamiseen;

4 § Pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmä

Tiedonhakujärjestelmälle asetettavat vähimmäisvaatimukset tulisi kuvata tarkemmin. Tällä hetkellä ainoa ehdotuksen asettama vaatimus on, että järjestelmän tulee olla sähköinen. Jotta verohallinnon, poliisin ja kahden pankin jo tekemä merkittävä panostus yhtenäisiin tiedonhakujärjestelmiin voidaan täysimääräisesti hyödyntää, tulisi ISO20022 standardin mukaisuus ottaa pykälään mukaan.

Luovutettavan tietosisällön osalta lakiehdotuksessa ja perusteluissa on useissa kohdin todettu, että tietoja voi, voidaan tai voitaisiin luovuttaa vaikka kysymys on **velvollisuudesta** luovuttaa nämä tiedot. Sanamuotoiluja on tältä osin syytä tarkentaa velvoittavaan muotoon. Lisäksi voitaisiin tarkentaa, että tietoja toimitetaan vain viranomaisen pyynnöstä.

Tiedonhakujärjestelmän ylläpitämisestä poikkeaminen Finanssivalvonnan myöntämän luvan nojalla tulisi määritellä mahdolliseksi vain erittäin poikkeuksellisissa tapauksissa. Rikostorjunnan analyysitoiminnan kannalta suurin työnsäästö muodostuu nimenomaan sähköisesti saatavien tilitapahtumien

käsittelyn kautta. Nyt laissa on kriteereinä mainittuna luottolaitoksen koko ja toiminnan laajuus sekä edellytys Finanssivalvonnan myöntämästä luvasta. Perusteluissa tätä mahdollisuutta ei ole selvitetty juurikaan varsinaista lakitekstiä laajemmin. Poikkeamisen edellytykset olisi syytä kuvata tarkemmin.

Koska Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan kaikkien luottolaitosten tulee ilmoittaa tilinomistustiedot pankkitilirekisteriin, tulee 1 momentin toisen virkkeen sanamuotoa vastaavasti muuttaa. Mikäli tämä kaikkia luottolaitoksia koskeva velvollisuus toimittaa tiedot rekisteriin säädetään, voidaan 1 momentin "viipymättä" sana jättää ennalleen. Muussa tapauksessa se on korvattava direktiivin mukaisesti sanalla "välittömästi".

Tiedonhakupöytäkirjan kautta luovutettavan tietosisällön osalta tarvitaan seuraavia lisäyksiä ja tarkennuksia:

- 1-kohtaan tulisi lisätä tilinhaltijan ja tilin käyttöoikeudenhaltijan kansalaisuus (mikäli henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta) sekä tilin tai käyttöoikeuden hallinnan alkamis- ja päättymispäivät ja tarkentaa, että nimi tarkoittaa täydellistä nimeä.
- 2-kohtaan tulisi lisätä edunsaajan kansalaisuus, mikäli henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta. Lisäksi tulisi ehkä tarkentaa mistä tosiasiallisista edunsaajista on kyse. Direktiivin 32a artiklan 3 kohdan mukaan kyseeseen tulisivat asiakastilien tosiasialliset edunsaajat, kun taas lakiluonnoksen tässä momentissa käsitellään tilien lisäksi mm. maksuvälineitä ja luottoja.
- 3-kohtaan tulisi lisätä tilivaluutta ja kopiot tilinavausasiakirjoista.
- Tilitapahtumat tulisi erottaa omaksi 4-kohdaksi ja määritellä tarkemmin
- Nykyiseen 4-kohtaan tulisi lisätä tiedot siitä, kenellä on käyttöoikeus tallelokeroon sekä lokeron vuokra-ajan pituus (direktiivin vaatimus).
- Nykyiseen 6-kohtaan tulisi lisätä luottojen takaajat
- Nykyinen 7-kohta tulisi muuttaa omaksi 3 momentiksi ja mainita että muita tietoja **voidaan** luovuttaa, koska nykyinen velvoittava sanamuoto ilman määrittelyä siitä, mitä tulisi luovuttaa, on merkitykseltön.

Lisäksi tulee huomioida, että 5-kohdassa mainitut maksuvälineiden eli käytännössä maksukorttien täydelliset numerot ovat niiden väärinkäyttöalttiuden vuoksi erittäin arkaluonteisia tietoja ja niiden sisällyttäminen järjestelmään tulee kohtaamaan huomattavaa vastustusta toimialalla sekä nostamaan merkittävästi järjestelmän turvavaatimuksia ja kustannuksia. Tältä osin on syytä harkita, tuleeko nämä tiedot sisällyttää tiedonhakupöytäkirjaan sellaisenaan vai voisiko korttitiedot käsitellä esimerkiksi peiteltäinä ainakin osittain.

Ehdotus 4§

Luottolaitoksen on ylläpidettävä sähköistä ISO20022 standardin mukaisia sanomia käyttävää pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirjaa, jonka avulla se toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä voi välittää viipymättä ja

salassapitosäännösten estämättä välittää 2 momentissa tarkoitettuja tietoja asiakkaistaan toimivaltaiselle sanotulle viranomaiselle. Jos se on luottolaitoksen koko ja toiminnan laajuus huomioon ottaen perusteltua, luottolaitos voi poiketa tiedonhakujärjestelmän ylläpitovelvoitteesta ~~sähköisen pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmän sijaan ilmoittaa pankki- ja maksutilejä koskevat 6 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot 5 §:ssä tarkoitettuun pankki- ja maksutilirekisteriin, jos Finanssivalvonta myöntää siihen luvan.~~

Tiedonhakujärjestelmän kautta luovutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle sen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi vähintään seuraavat tiedot:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteri-viranomainen sekä tilin tai käyttöoikeuden hallinnan luonne ja alkamis- ja päättymispäivä;

2) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5-7 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus;

3) pankki- ja maksutilin IBAN-numero, tilin avaamis- ja sulkemispäivä, tilin saldo, tilivaluutta ja kopiot tilinavausasiakirjoista ~~tilitapahtumatietoja~~;

4) tiedot tilitapahtumista

- pyydetyn jakson alku- ja loppusaldo
- arkistointitunnus tai muu yksilöivä tunniste
- päivämäärä ja kellonaika
- tapahtumatyyppi
- summa tilivaluutassa
- lähtevien maksujen vastaanottajan tilinumero ja nimi
- saapuvien maksujen lähettäjän tilinumero ja nimi
- maksun viesti ja viitenumero

54) tallelokeron vuokraajan ja käyttöoikeutetun täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tallelokeron yksilöintitieto ja vuokra-ajan pituus;

65) pankki- ja maksutiliin liitetyt maksuvälineet, niiden numero ja voimassaoloaika;

76) tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta sekä henkilötakaajan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus;

Lisäksi tiedonhakujärjestelmän kautta voidaan luovuttaa edellä 1 kohdassa tarkoitettun tilinhaltijan tai sen käyttöoikeudenhaltijan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön asiakkuuteen liittyviä muita tietoja.

Toimivaltaisen viranomaisen on yksilöitävä säännös, jonka nojalla se pyytää tietoa. Luottolaitoksen on toimitettava tieto toimivaltaiselle viranomaiselle maksutta.

Mikäli luottolaitokset veloitetaan toimittamaan 6 §:ssä tarkoitetut tiedot pankki- ja maksutilirekisteriin kuten Keskusrikospoliisi esittää, voidaan yllä esitetyt 4 § 2 momentin kohdat 1- 3 ja 5 poistaa, koska viranomainen saa silloin nämä tiedot sanotusta rekisteristä.

5 § Pankki- ja maksutilirekisteri

Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoitusta tulisi laajentaa käsittämään myös luottolaitosten tiedot.

Tullin roolia pankkitilirekisterin rekisterinpitäjänä on jo kommentoitu tämän lausunnon kappaleessa 3.2.1, joten tässä yhteydessä todetaan vain, että asia on tältä osin palautettava uudelleen valmisteluun.

Lakiehdotuksessa tietojen rekisteriin toimittamisen osalta ei ole annettu aikavaatimuksia. Tälle sekä tietojen päivittämiselle olisi asetettava selkeä määräaika, jotta viranomaistoiminta perustuu oikeisiin ja ajantasaisiin tietoihin.

Myös **sanktiointi** tietojen toimittamisen laiminlyönnistä tulisi ottaa lakiin, vähintään valvojan määräämän hallinnollisen sanktion kautta. Tähän Keskusrikospoliisilla ei ole tekstiehdotusta.

Ehdotus 5§

XXX Tulli on pankki- ja maksutilirekisterin rekisteriviranomainen, joka ylläpitää rekisteriä ja vastaa rekisteriin tallennetun tiedon välittämisestä toimivaltaisille viranomaisille.

Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena on vastaanottaa ja tallentaa luotto- ja maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Luotto- ja maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat vastaavat pankki- ja maksutilirekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä. Uudet tiedot ja tieto vanhojen tietojen muutoksista on toimitettava pankki- ja maksutilirekisteriin viimeistään seuraavana arkipäivänä.

6 § Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Lakiehdotuksen 1 momentin perusteluissa (s. 61) käsitellään harhaanjohtavasti tarpeellisuus- ja välttämättömyysedellytystä pankkitilirekisteriin tallennettavien tietojen yhteydessä. Tämä kirjaus ehdotetaan selkeyden vuoksi poistettavaksi, koska tietojen tallennusvaiheessa ei tehdä tällaista harkintaa, vaan kaikkien tilien tiedot kirjataan rekisteriin.

Varsinaisten tietojen osalta olennaista on, että rekisterissä on riittävän kattavat ja ennen kaikkea ajantasaiset tiedot kaikilta toimijoilta. Vaadittavaa tietosisältöä olisi syytä harkita myös siitä näkökulmasta, että liian pitkälle

viety yksityiskohtaisten tietosisältöjen vaatimus asettaa tietojen päivittämisen kannalta erityisiä haasteita. Esimerkiksi vaatimus tilin saldosta rekisterin tietosisältönä ei ole mielekäs. Jotta tilien saldot olisivat rekisterissä ajan tasalla, tulisi rekisteriin tehdä miljoonia päivityksiä joka päivä, koska jokainen transaktio muuttaa tilin saldoa. Toisaalta saldotieto, joka ei ole ajan tasainen, on arvoton ja johtaa pahimmillaan viranomaista harhaan. Mikäli saldotieto päätetään kuitenkin sisällyttää rekisteriin, tulee sen päivitys säätää pakolliseksi vähintään joka arkipäivä, mikäli se on muuttunut edellisen ilmoituksen jälkeen.

Lisäksi on syytä pohtia, miltä kaikilta osin tiedot on tarkoituksenmukaista sisällyttää jo itse pankkitilirekisteriin, kun rekisterin ensisijaisena tavoitteena on helpottaa asiakkuuksien tunnistamisessa ja varsinaiset sisältötiedot voidaan hakea joko tiedonhakujärjestelmän kautta tai pienempien toimijoiden kyseessä ollen muilla keinoin.

Maksuvälineiden numeroiden osalta viitataan siihen, mitä asiasta lausuttiin 4 §:n yhteydessä. Vaikka näille tiedoille olisikin viranomaisilla tarve, tulisi niiden osalta vakavasti harkita rekisteriin liittämistä aiheutuvia ongelmia.

Luottojen ja niiden vakuuksien tiedot eivät keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan ole tarpeellisia pankkitilirekisterissä, vaan niiden tiedot voidaan pyytää erikseen tiedonhakujärjestelmän tai pienen toimijan kyseessä ollen muun mekanismin kautta, kunhan henkilön asiakkuus pankissa on ensin rekisterin kautta tunnistettu. Lisäksi luottojen tiedot lisäävät tarpeettomasti rekisterin ja ennen kaikkea tietojen toimittamisen monimutkaisuutta ja kustannuksia, sekä tuovat rekisteriin tarpeettomasti tilinomistustietoja selvästi arkaluontoisempia taloudellista tilaa kuvaavia tietoja.

Myöskään tallelokeroiden tietojen toimittamista rekisteriin keskusrikospoliisi ei näe erityisen tarpeellisenä, vaan niidenkin tiedot voitaisiin tiedustella pankista erikseen rekisteristä tehdyn asiakkuuden tunnistamisen jälkeen. Direktiivi kuitenkin edellyttää nimenomaisesti tallelokeroiden tietojen sisällyttämistä, joten tältä osin ehdotusta ei esitetä muutettavaksi.

2 momentin 7 kohdassa ei ole määritelty mitä "muut asiakkuuteen liittyvät tiedot" olisivat, joten niiden toimittamiseen velvoittaminen ei ole mielekästä. Kuitenkin, mikäli henkilön tai oikeushenkilön asiakkuus ei muuten käy ilmi tämän pykälän perusteella rekisteriin ilmoitetuista tiedoista, tulisi tieto asiakkuuden olemassaolosta toimittaa rekisteriin. Varsinaiset tällaista muuta asiakkuutta koskevat yksityiskohtaisemmat tiedot eivät ole rekisterissä tarpeellisia, vaan ne voidaan tiedustella toimijalta erikseen sitten, kun asiakkuus on ensin rekisterin perusteella tunnistettu.

Virtuaalivaluutan tarjoajien ja sähkörahayhteisöjen hallussa olevat tiedot poikkeavat luonteeltaan varsin merkittävästi perinteiseen rahaan ja tileihin liittyvistä tiedoista.

Kaiken kaikkiaan eri toimijoilla olevat asiakkaan asiakkuutta tai palveluita kuvaavat tiedot, kuten tilinomistukset, tallelokerovuokraukset, virtuaalivaluutapalvelujen käyttäminen saattavat olla hyvinkin erityyppisiä. Siksi ei ole mielekästä yrittää säätää kaikkien eri toimijoiden osalta tyhjentävää luetteloa rekisteriin toimitettavista eri palveluita koskevista tiedoista varsinkin kun uusia palveluja perustetaan jatkuvasti.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan rekisterin ensisijaisena tarkoituksena tulisi olla toimivaltaiselle viranomaiselle saatava tieto siitä, missä henkilö on asiakkaana, jotta tiedustelut voidaan kohdistaa oikeille tahoille.

Keskusrikospoliisi ehdottaa, että tietojen rekisteriin luovutuksen lähtökohdaksi muutetaan tili- ja palvelupainotteisuudesta asiakkuuspainotteiseen suuntaan. Käytännössä siis toimijat luovuttaisivat rekisteriin tunnistamistiedot kaikista niistä asiakkaistaan ja tosiasiallisista edunsaajista, jotka heidän on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:n mukaan tunnistettava, riippumatta siitä onko näillä hallinnassaan esimerkiksi tiliä tai tallelokeroa. Tiliä ja tallelokeroita kuvaavat tiedot säädettäisiin toimitettavaksi asiakkuustiedon lisäksi vain niiden toimijoiden osalta, joille se on relevanttia. Erityisesti virtuaalivaluuttojen osalta ongelmallisuutta aiheuttaa asiakkuuden määritelmän puuttuminen laista.

Ehdotus 6§

Luotto ja maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä annettava Tulli XXX:lle 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot.

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetyn asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos asiakas on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen, sekä asiakkuuden alkamis- ja päättymispäivä.

Luottolaitosten osalta rekisteriin tallennetaan myös 2 momentissa tarkoitettun asiakkaan hallitseman tai määräysvallassa olevan:

1) pankki- ja maksutilin

- IBAN-numero*
- avaamis- ja sulkemispäivä*
- tilivaluutta*
- hallinnan tai määräysvallan luonne ja sen alkamis- ja päättymispäivä*
- tilin saldo;*

2) tallelokeron

- yksilöintitieto*
- hallinnan tai määräysvallan luonne ja sen alkamis- ja päättymispäivä.*

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot on annettava sähköisesti. Tulli XXX antaa tarkempia määräyksiä 2 ja 3 momentin nojalla tallennettavista tiedoista. Tulli XXX voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina tiedot tulee toimittaa. tietoja voidaan toimittaa sähköisesti.

7 § Tietojen antaminen pankki- ja maksutilirekisteristä

Lakiehdotuksen mukaan rekisterinpitäjällä on **oikeus** välittää ja luovuttaa rekisterin tietoja. Laissa tulisi todeta, että tietojen luovuttaminen toimivaltaisille viranomaisille on **velvoittavaa**. Koko valvontajärjestelmä rakennetaan nimenomaan viranomaistiedusteluja ja niiden kohdentamista varten ja toimivalta tietojen saamiseen tulee kunkin viranomaisen kohdalla erillisestä säädöksestä. Lisäksi direktiivin 32a artiklan 2 kohta edellyttää, että tietojen on oltava rahanpesun selvittelykeskuksen saatavilla välittömästi ja suodatamattomina. Tässä pykälässä ei tule tehdä kirjauksia, jotka voisivat tosiasiallisesti rajoittaa näitä tiedonsaantioikeuksia.

On myös huomioitava, että tiedusteluja voi jatkossa tulla myös ulkomaisilta rahanpesun torjunnan viranomaisilta ja muilta viranomaisilta, joten vastuun ja velvoitteiden tiedonluovutuksista tulee olla selkeästi määritelty. Mikäli ulkomaiset tiedustelut ohjataan suoraan rekisterinpitäjälle, on varmistettava, että tieto tiedusteluista ja niihin vastaamisesta toimitetaan myös rahanpesun selvittelykeskukselle, koska tiedolla voi olla merkitystä rahanpesun torjunnassa rikosten ennalta estämisen ja paljastamisen kannalta.

Tältä osin rekisterinpitäjän roolia on siis täsmennettävä.

Pykälään tulisi myös kirjata, että tietoja järjestelmästä voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona. Tällainen tulee kyseeseen esimerkiksi silloin, kun tietoja haetaan automatisoidusti rahanpesurekisteriin tai kun poliisin sähköinen pankkitiedustelujärjestelmä hakee käyttäjän syötteen perusteella tietoa siitä, mihin pankkiin tiettyä henkilö tai yritystä koskevat kyselyt tulisi lähettää.

Ehdotus 7 § 1 momentti

~~Tullilla on oikeus XXX tehtävänä on välittää ja luovuttaa pankki- ja maksutilirekisterin tietoja toimivaltaisille viranomaisille. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden kautta tai tietojoukkona.~~

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan oikeushenkilöiden tilien omistus- tietojen tulisi olla julkisia. Pelkkä tieto tilin olemassaolosta ei paljasta mitään oikeushenkilön taloudellisesta tilanteesta tai liike- tai ammattisalaisuuksia eikä myöskään aiheuta oikeushenkilölle taloudellista vahinkoa. Näin ollen se ei olisi julkisuuslain mukaan salassa pidettävä tieto. Sama pätee myös lain luottolaitostoiminnasta (610/2014) 15 luvun 14 § säättämään salassapitovelvollisuuteen, jossa oikeushenkilön osalta vain taloudellinen asema ja liike- ja ammattisalaisuudet määrätään salassa pidettäväksi.

Oikeushenkilön tilinomistusten julkisuus olisi tarpeellista sekä rikosten estämisen että toimialan asiakaspalvelun kannalta. Kun tilinomistustiedot olisivat julkisia ja sähköisesti saatavissa, esimerkiksi pankit voisivat hyödyntää näitä tietoja internet-palveluissaan ja yhtiöt ostolaskujärjestelmissään; kun maksun saajan tilinumero syötetään, niin saaja[yritykse]n nimi tulisi näkyviin automaattisesti. Näin sekä säästettäisiin vaivaa, että voitaisiin tehokkaasti ehkäistä suuria vahinkoja aiheuttavia CEO ja muita laskutuspetoksia, joissa erehdyttämällä tai laskujen tilinumeroita väärentämällä saada maksu menemään jonkun muun kuin tarkoitetun vastaanottajan tilille. Tiedot voitaisiin toimittaa yksittäistietoina esimerkiksi rekisterinpitäjän inter-

net-palvelun kautta tai konekielisenä tietojoukkona. Tietojoukon luovuttamisesta muulle kuin viranomaiselle rekisterinpitäjä voisi periä maksun tiedon irrotuskuluista.

Jatkovalmistelussa olisi hyvä pohtia pankki- ja maksutilirekisterin osalta mahdollisuutta säätää lakiehdotuksen 3 tai 7 §:ään oikeus tarkastaa oikeushenkilöiden IBAN-tilien ja niiden omistajatietojen paikkansa pitävyys. Tiedot olisivat siis tältä osin julkisia.

Välittömästi tietojen antamista koskevan pykälän jälkeen olisi luontevaa säätää rekisteröidyn tarkastusoikeudesta itseään koskeviin tietoihin. Tiedot viranomaisen rekisteriin tekemistä hauista on kuitenkin pidettävä salassa, sillä ne voisivat paljastaa ja siten vaarantaa meneillään olevan viranomais-toimenpiteen kuten edellä on tarkemmin selvitetty.

Ehdotus uusi 7b §

Rekisteröidyn tarkastusoikeus

Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta ja sen rajoituksista säädetään henkilötietolain 26 ja 27 §:ssä.

Tarkastusoikeus ei koske tietoja viranomaisen näihin tietoihin kohdistamista kyselyistä. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

9 § Tietojen poistaminen

Suuri osa käytössä olevista tileistä lienee selvästi vanhempia kuin 10 vuotta. Mikäli tiedot tulisi poistaa 10 vuoden kuluttua niiden **rekisteriin merkittämisestä**, aiheuttaisi se 10 vuoden kuluttua rekisterin perustamisesta tilanteen, jossa suurin osa tileistä poistettaisiin rekisteristä, vaikka ne olisivat edelleen voimassa. Tämän vuoksi lakiehdotuksen tietojen poistosääntö on kirjoitettava kokonaan uudelleen.

Tietojen olisi oltava rekisterissä niin kauan kuin asiakkuus, tili, käyttöoikeus, tallelokerosopimus tai muu vastaava peruste tietojen tallennukselle on voimassa. Lisäksi tiedot olisi säilytettävä vielä määrätyn ajan tämän jälkeenkin, esimerkiksi 10 vuotta, joka noudattelee törkeiden talousrikosten vanhenemisaikaa. Muussa tapauksessa esimerkiksi rikollinen voisi estää viranomaista saamasta häntä koskevia tuoreitakin tietoja lopettamalla tilin tai asiakassuhteen.

Ehdotus 9 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin talletetut tiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua sen perusteen voimassaolon päättymisestä, jolla tiedot on merkitty rekisteriin. ~~tiedon tallettamisvuotta seuraavan vuoden alusta.~~

Laki virtuaalivaluutan tarjoajista

2 § Määritelmät

Lakiehdotuksen mukaan virtuaalivaluutalla tarkoitettaisiin 2 § 1 momentin 1) kohdan alakohdan a mukaan digitaalisessa muodossa olevaa arvoa, jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline. Mikäli keskuspankkien, muiden viranomaisten tai julkishallinnon toimijoiden liikkeelle laskemat virtuaalivaluutat jätettäisiin sääntelyn ulkopuolelle, muodostaisivat nämä huomattavan rahanpesuriskin. Tällä hetkellä on jo olemassa yksi suomalaisen kunnan liikkeeseen laskema virtuaalivaluutta (Sysmäcoin) ja vastaavia saattaa olla tulossa lisää.

Keskusrikospoliisi haluaa tuoda esiin sen, että myös viranomaisen tai vastaavan julkishallinnon toimijan liikkeelle laskema digitaalisessa muodossa oleva arvo olisi perusteltua sisällyttää virtuaalivaluutan määritelmään.

Lakiehdotuksen 1 momentin 1) kohdan alakohdan b mukaan virtuaalivaluutalta edellytettäisiin käytettävyyttä maksuvälineenä. On olemassa lukuisia virtuaalivaluuttoja, jotka ovat vasta markkinointivaiheessa tai jotka ovat markkina-arvoltaan niin pieniä, että niitä ei (vielä) voi vaihtaa perinteiseen valuuttaan. Uusia virtuaalivaluuttoja syntyy kuukausittain kymmeniä ja nämä jäisivät esityksen mukaisella säätelyllä sääntelyn ulkopuolelle. Jos maksuvälineeksi kelpaamattomat virtuaalivaluutat jätettäisiin sääntelyn ulkopuolelle, muodostaisi myös tämä huomattavan rahanpesuriskin.

Keskusrikospoliisi esittää, että virtuaalivaluuttoja koskeva sääntely koskisi myös sellaisia virtuaalivaluuttoja, joita ei vielä voi käyttää maksuvälineenä.

Lakiehdotuksen 1 momentin 1) kohdan alakohdan c mukaan virtuaalivaluutalta edellytettäisiin, että sitä voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti. On olemassa ratkaisuja, joissa virtuaalivaluutaa voidaan tallentaa fyysisessä muodossa erilaisille tallennuslaitteille. Esitetyn säädöksen mukaan tällaiset virtuaalivaluutat jäisivät sääntelyn ulkopuolelle ja tämä muodostaa merkittävän rahanpesuriskin.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan virtuaalivaluutan määritelmän tulisi kattaa myös fyysisessä muodossa erilaisille tallennuslaitteille tallennetut virtuaalivaluutat.

Virtuaalivaluutan vaihtopalvelun osalta esityksen 1 momentin 4 kohdassa edellytetään, että virtuaalivaluutan vaihtopalvelua harjoitetaan liike- tai ammattitoimintana. Tällä rajataan joukko epävirallisia, yksityishenkilöinä vaihtopalveluja tarjoavia lain soveltamisalan ja sitä kautta rahanpesulain velvoitteiden ulkopuolelle, mikä on hyvin ongelmallista nimenomaan rahanpesun torjunnan näkökulmasta ja muodostaa suuren rahanpesuriskin.

Olisi perusteltua sisällyttää vaihtopalvelun tarjoajiin myös sellaiset virtuaalivaluutan vaihtopalveluja tarjoavat yksityiset toimijat, joiden virtuaalivaluuttoihiin liittyvä liikevaihto ylittää tietyn summarajan vuodessa (esimerkiksi 20.000 euroa). Toinen vaihtoehto olisi määritellä kynnysarvon ylittyminen kirjanpitovelvollisuuden tai verovelvollisuuden kautta. Joka tapauksessa toiminnan laajuus eli liike- ja ammattitoiminnan harjoittaminen tulee tämentää laissa nyt ehdotettua paremmin.

Ehdotus 2 § 1 momentti

4) ~~virtuaalivaluutan vaihtopalvelulla virtuaalivaluuttaa liike- tai ammattitoimintana~~ toiseksi valuutaksi palveluna vaihtavaa, jos vaihdon yhteenlaskettu arvo ylittää [20.000] euroa vuodessa;

5) lompakkopalvelun tarjoajalla luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tarjoaa yksityisten kryptoavainten säilytystä virtuaalivaluutan säilyttämisessä ja vaihtamisessa.

4 § Virtuaalivaluutan tarjoajan rekisteröitymisvelvollisuus

Lakiehdotuksen 4 § 2 momentin mukaan rekisteröitymisvelvollisuutta koskevia 5-9 §:n säännöksiä ei sovelleta elinkeinoharjoittajaan, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita rajatussa verkossa. Perusteluissa todetaan lisäedellytyksenä se, että virtuaalivaluutan tulee olla käytettävissä vain rajatun verkon sisällä eikä tällöin voida vaihtaa lailliseen maksuvälineeseen. Tämä olisi syytä todeta myös itse pykälässä.

Lisäksi pykälän 2 momentin 2 kohdassa rekisteröitymisvelvollisuuden ulkopuolelle rajataan satunnainen virtuaalivaluuttoihin liittyvien palvelujen tarjoaminen muun toimiluvan, rekisteröintiä tai ennakollista hyväksyntää edellyttävän ammattitoiminnan yhteydessä. Satunnaisesti virtuaalivaluuttoja hyväksyvät toimijat jäisivät näissä tapauksissa rahanpesulain velvoitteiden ulkopuolelle, mikä muodostaa rahanpesuriskin.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan johdonmukainen ratkaisu olisi, että kaikki virtuaalivaluutat toiminnan harjoittajasta riippumatta kuuluisivat kattavasti sääntelyn piiriin.

Rekisteröitymisvelvollisuuden ulkopuolelle voitaisiin kuitenkin jättää virtuaalivaluutan tarjoajat, joiden virtuaalivaluuttoihin liittyvä liikevaihto alittaa tietyn summarajan vuodessa (esimerkiksi 20.000 euroa).

Ehdotus 4 §

~~Elinkeinoharjoittaja saa tarjota~~ Virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita saa tarjota vain se, ~~jos se~~ joka on rekisteröity tämän lain mukaisesti virtuaalivaluutan tarjoajaksi.

Rekisteröitymisvelvollisuutta koskevia 1 momentin ja 5 - 9 §:n säännöksiä ei sovelleta:

1) ~~elinkeinoharjoittajaan~~ virtuaalivaluutan tarjoajaan, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita rajatussa verkossa, jos virtuaalivaluutta on käytettävissä vain tässä rajatussa verkossa eikä virtuaalivaluuttaa voida vaihtaa toiseen virtuaalivaluuttaan tai lailliseen maksuvälineeseen;

2) ~~elinkeinoharjoittajaan, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita satunnaisesti muun toimilupaa, rekisteröintiä tai ennakollista hyväksyntää edellyttävän ammattitoiminnan yhteydessä.~~ virtuaalivaluutan tarjoajaan, jonka virtuaalivaluuttoihin liittyvä liikevaihto on alle [20.000] euroa vuodessa.

10 § Palveluihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttäminen

Lakiehdotuksessa esitetty viiden vuoden säilytysaika vaikuttaa rikostorjunnallisesti lyhyeltä. Törkeissä rikoksissa vanhentumisaika voi olla huomattavasti tätä pidempi ja siten 5 vuotta vanhemmilla tiedoilla on usein rikostorjunnallista merkitystä.

Keskusrikospoliisi esittää, että tietojen poistoajaksi säädetään kymmenen vuotta.

Ehdotus 10 §

Jollei muualla laissa säädetä pidemmästä säilytysajasta, virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä asiakirjat ja tiedot virtuaalivaluuttoihin liittyvistä palveluista viiden kymmenen vuoden ajan siitä, kun asiakassuhde on päätynyt. Palvelua koskevan erimielisyyden synnyttyä asiakirjat ja tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

13 § Asiakkaiden tunteminen

Ehdotetussa rahanpesulain muutoksessa virtuaalivaluutan tarjoajat lisätään sen soveltamisalan piiriin. Tämän vuoksi olisi johdonmukaista, että asiakkaan tuntemisesta säädetäisiin kokonaisuudessaan rahanpesulaissa ja laissa virtuaalivaluutan tarjoajista ainoastaan viitattaisiin sen säädöksiin. Näin kokonaisuus saataisiin selkeämmäksi ja vältettäisiin ristiriitaisuuksia virtuaalivaluuttalain ja rahanpesulain välillä niiden myöhemmin muuttuessa. Esimerkiksi sähköiseen rahaan liittyvistä poikkeuksista tuntemisvelvollisuuteen säädetään rahanpesulain 3 luvun 9 §:ssä. Vastaavalla tavalla voitaisiin säätää virtuaalivaluuttaan liittyvät mahdolliset poikkeukset.

Rahanpesulain soveltamisalan laajennuksen myötä sen riskienhallintäsäännökset tulevat koskemaan myös virtuaalivaluutan tarjoajia, joten niistä ei ole tarpeen säätää virtuaalivaluuttalaissa erikseen. Lisäksi ehdotetussa 2 momentissa käsitellään asiakkaista virtuaalivaluuttatoimijan omalle toiminnalle aiheutuvia riskejä ("joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä"), kun painopiste tulisi olla nimenomaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeissä.

Mainittakoon, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja annetun lain (444/2017) 3 luku on otsikoitu "Asiakkaan tunteminen". Loo-gista olisi, että myös laissa virtuaalivaluutan tarjoajista käytettäisiin samaa sanamuotoa.

Ehdotus 13 §

Asiakkaaniden tunteminen

~~Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnettava asiakkaansa. Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun, sekä lisäksi tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.~~

~~Virtuaalivaluutan tarjoajalla on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.~~

Asiakkaan tuntemisessa ja riskiperusteisessa arvioinnissa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (444/2017) säädetään.

Finanssivalvonta voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja ~~2 momentissa tarkoitettua~~ riskienhallinnasta.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

1 luku Yleiset säännökset

2 § Soveltamisala

Lakiehdotuksen mukaan 1 momentin *c alakohtaa* muutettaisiin siten, että lakia sovellettaisiin toimilupavalvottavaa vastaavan ulkomaiseen yhteisöön, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä. Ehdotuksen mukaan on tarkoituksenmukaista, että muutkin kuin yhteyshenkilön nimeämisen vaatimus koskisivat nimenomaan ulkomaisista yhteisöä, jolle kotivaltion viranomainen on myöntänyt luvan tarjota palveluja rajan yli Suomeen sivuliikettä perustamatta. Muutoksen vaikutus rahanpesuilmoittamiseen olisi perusteluissa tässä kohden hyvä selkeyttää. Rahanpesun selvittelykeskukselle tulee säännöllisesti tiedusteluja siitä, mihin maahan toimija on velvollinen tekemään rahanpesuilmoituksen. Lain perusteluihin tätä olisi tärkeää selkeyttää eri tilanteet huomioiden.

Lakiehdotukseen lisätyn uuden 27-kohdan osalta (liike- tai ammattitoimintana taide-esineitä vapaasataman kautta myyvään tai välittävään taikka säilyttävään) olisi aivan olennaista selkeyttää mikä taho (myyvä, välittävä, säilyttävä) näissä tilanteissa on ilmoitusvelvollinen. Keskusrikospoliisin mukaan on vaikea asettaa huolintaliikkeelle, joka säilyttää esinettä asiakkaan lukuun olematta kuitenkaan millään tavalla kaupan osapuoli, rahanpesulain mukaisia velvoitteita.

Maksusuorituksen toteutustapa on olennainen osa tätä ilmoitusvelvollisroolia ja sen selvittämismahdollisuudet olisi hyvä pohtia erikseen. Tämä edellyttää vapaasatamien eri toimijoiden tehtävien ja vastuunjaon ja prosessien tuntemista. Lakiehdotuksen perusteluihin tulisi selkeyttää nämä eri roolit, toimijat ja heidän vastuunsa. Ilmoituksen tekemättä jättämisestä on lain mukaan mahdollisuus määrätä hallinnollisia seuraamuksia. Lakiehdotuksesta ei ilmene, mikä taho valvoo näitä uusia 26- ja 27-kohdissa ehdotettuja ilmoitusvelvollisryhmiä.

2 luku Riskiarvio

1 § Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Lakiehdotuksen 1 §:n 4 momentti sisältää Sisäministeriölle velvoitteen varmistaa tilastojen laatiminen riskiarvion tueksi. Perustelujen mukaan tällaisia tilastoja olisivat tehtyjä ilmoituksia ja tutkimuksia sekä pidettyjä oikeuskäsittelyjä, mukaan luettuina rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävistä liiketoimista tehtyjen ilmoitusten lukumäärä ja kyseisten ilmoitusten seurantatoimet sekä vuotuiset tiedot tutkittujen tapausten, syytteesen ase-

tettujen henkilöiden ja rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista rikoksista tuomittujen henkilöiden lukumäärästä, esirikosten tyypeistä, jos tietoja on saatavilla, ja jäädytettyjen, takavarikoitujen tai menetetyksi tuomittujen varojen euromääräisestä arvosta.

Keskusrikospoliisi huomauttaa, että osin nämä tilastotiedot - kuten syytteen asetettujen henkilöiden, rikoksista tuomittujen henkilöiden lukumäärä ja menetetyksi tuomittujen varojen euromäärä - ovat Oikeusministeriön hallinnonalan ylläpitämiä tilastoja ja vastuulla. Nyt tämä tehtävä on asetettu vain Sisäministeriölle.

3 luku Asiakkaan tunteminen

3 § Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Lakiehdotuksen mukaan 6-kohtaa muutettaisiin niin, että jos tosiasiallista henkilöä ei ole pystytty tunnistamaan, asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista olisi säilytettävä oikeushenkilön hallituksen tai vastuunalaisen yhtiömiehen, toimitusjohtajan tai muun vastaavassa asemassa olevan henkilön nimi, syntymäaika ja henkilötunnus.

Tämä kirjaus samoin kuin nykyisen lain 1 luvun 5 § 4 momentti on aiheuttanut käytännössä tulkintaongelmia. Lain kirjaus on sellainen, että siitä ei ilmene yksiselitteisesti kattaako se kaikki listassa mainitut tahot (hallitus ja toimitusjohtaja, vastuunalainen yhtiömies ja toimitusjohtajaa vastaavassa asemassa oleva) vai onko lista joltakin osin vaihtoehtoinen (hallitus tai toimitusjohtaja, vastuunalainen yhtiömies tai toimitusjohtajaa vastaavassa asemassa oleva). Sekä nyt ehdotettu 6-kohdan muutos että nykyisen lain 1 luvun 5 § 2 momentti vaativat tältä osin täsmennystä perusteluihin. Etenkin hallituksen jäsenten sekä mahdollisten varajäsenten osalta henkilöjoukko voi olla hyvin laaja.

9 § Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta

Lakiehdotuksen mukaan asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta voidaan tietyn edellytyksin poiketa sähköisen rahan osalta. Ehdotuksen mukaan ja nykyisen lain mukaan poikkeukset ovat mahdollisia, jos ilmoitusvelvollinen riskiarvion perusteella arvioi sähköiseen rahaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin alhaiseksi. Kirjaus antaa ymmärtää, että tässä yhteydessä arvioidaan itse tuotteen mutta ei asiakaskohtaista riskiä.

Nykyinen laki ja ehdotus vaativat tältä osin täsmennystä, sillä Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan sähköinen raha lienee käytössä muun muassa rikosseuraamuslaitoksen ja ulkomaalaisviraston asiakkailla. Lain tulisi edellyttää myös asiakaskohtaista riskiarviota sähköisen rahan osalta, ennen kuin poikkeukset asiakkaan tuntemisvelvollisuudessa ovat mahdollisia.

14 § Keskitetty yhteyshenkilö

Lakiehdotuksen mukaan finanssivalvonta voi edellyttää, että keskitetty yhteyshenkilö ilmoittaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön puolesta 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle tai käy läpi maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön maksutoimeksiantoja epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan ilmoitusvelvollisuuden tulisi näissä tilanteissa olla yksiselitteinen. Ilmoittamatta jättämisestä on lain mukaan mahdollisuus määrätä hallinnollisia seuraamuksia, joten velvoitteiden ja vastuiden tulee olla selkeästi säädetty.

7 luku Valvonta

1 § Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle

Lakiehdotuksen mukaan 1 §:n lisättäisiin 5 momentti, joka mahdollistaisi rahanpesulain nojalla saatujen salassa pidettävien tietojen käyttämisen muun muassa vakavaraisuusvalvontaan liittyvissä tehtävissä. Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus luovuttaa Finanssivalvonnalle tietoja laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) 4 § 4 momentin nojalla, jos luovutettava tieto on välttämätön toimivaltaisen valvontaviranomaisen tuossa laissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi. "Tuossa laissa" viitataan siis laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) mukaisiin tehtäviin. Rahanpesun selvittelykeskuksen toimittamia tietoja ei siten voitaisi hyödyntää vakavaraisuusvalvontaan liittyvissä tehtävissä ilman, että lakia rahanpesun selvittelykeskuksesta tuolta osin muutettaisiin.

Kyseessä lienee viittausvirhe, joka on jäänyt lakitekstiin siinä yhteydessä, kun rahanpesulaki ja laki rahanpesun selvittelykeskuksesta erotettiin toisistaan. Samasta syystä on oletettavasti peräisin myös nykyisessä laissa rahanpesun selvittelykeskuksesta 3 § 8 momentissa oleva viittausvirhe 5 § 5 momenttiin, joka ei voi pitää paikkaansa.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

3 § Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri

Lakiehdotuksessa tietojärjestelmään ehdotetaan lisättävän eräitä rahanpesun selvittelyn kannalta keskeisiä tietoelementtejä. Ehdotetun 1 momentin mukaista listaa olisi täsmennettävä tai jäsennettävä uudelleen siten, että ilmoittajan tiedot ja rahanpesuilmoituksen kohteen tiedot erotetaan selkeästi toisistaan. Ehdotuksen kohdassa 17 mainittu kasvokuva tulisi olla muodossa "valokuva", koska rekisteriin on välttämätöntä tallentaa muitakin valokuvia kuin kasvokuvia, esimerkiksi pankkiautomaattien valvontakuvia tai muita epäilyttäviin liiketoimiin liittyviä valvontakameroiden tuottamia kuvia, jotka käsittävät yleensä paljon muutakin kuin kasvot ja joista voi näkyä esimerkiksi käsien tatuointeja ja muita vastaavia tuntomerkkejä.

Ehdotus 3 § 3 momentti

Rahanpesurekisteriin saadaan tallettaa tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta seuraavat tarpeelliset tiedot:

1) ilmoituksen tehneen henkilön nimet ja työnantajan yksilöintitiedot sekä sen henkilön nimet, jota ilmoitus koskee;

2) henkilön, jota ilmoitus koskee

- a) ~~nimet~~ täydellinen nimi, syntymäaika, -kotikunta ja -valtio;
b) henkilötunnus;
c) tunnistamisessa käytetyn asiakirjan tiedot;
d) sukupuoli;
e) äidinkieli;
f) kansalaisuus, kansalaisuudettomuus tai kansallisuus;
g) kotivaltio;
h) siviilisääty;
i) ammatti;
j) osoite ja puhelinnumero sekä muu yhteystieto;
k) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
l) viranomaisen antama asiakasnumero;
m) Y-tunnus;
n) pankki- ja maksutilitiedot ja tallelokeron tiedot sekä asiakkuudet ja asiakastilitiedot;
o) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot;
p) valokuva, jos sen tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä

Keskusrikospoliisi ehdottaa lakiin lisättäväksi, että se voi antaa esitutkintaviranomaiselle oikeuden hakea osumatietoja rahanpesurekisteristä sen selvittämiseksi, onko luonnollisesta henkilöstä, oikeushenkilöstä tai pankki- tai maksutilistä jotain tietoja rahanpesurekisterissä. Varsinaisia tietoja ei näytettäisi, vaan ainoastaan tieto siitä, että jotain tietoja on. Esitutkintaviranomaiselle voitaisiin antaa oikeus hakea näitä osumatietoja tietojoukkona tai sähköisesti.

Ehdotus uusi 3 § 10 momentti

Rahanpesun selvittelykeskus voi antaa esitutkintaviranomaiselle oikeuden hakea osumatietoja rahanpesurekisteristä sen selvittämiseksi, onko luonnollisesta henkilöstä, oikeushenkilöstä tai pankki- tai maksutilistä jotain tietoja rahanpesurekisterissä. Osumatiedot voidaan antaa tietojoukkona tai sähköisesti.

Vantaalla 6.8.2018

Keskusrikospoliisin päälikkö
Poliisineuvos

Rikostarkastaja

Robin Lardot

Pekka Vasara